ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

ВИСНОВОК

щодо проекту Закону про внесення змін до деяких законів України щодо осучаснення пенсій з 1 жовтня 2017 року (реєстр. № 7122 від 18 вересня 2017 року)

Комітет з питань правової політики та правосуддя розглянув на своєму засіданні 28 лютого 2018 року (протокол № 67) на відповідність Конституції України проект Закону внесення змін до деяких законів України щодо осучаснення пенсій з 1 жовтня 2017 року (реєстр. № 7122 від 18 вересня 2017 року), поданий народним депутатом України Папієвим М.М. (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою Законопроект розроблено з метою реалізації доручення Президента України, висловленого 16 червня 2017 року на Національній раді реформ, стосовно підвищення пенсій восени 2017 року громадянам України.

Для досягнення цієї мети авторами Законопроекту пропонується внести зміни до законів України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи"(Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 13, ст. 178 із наступними змінами), "Про пенсійне забезпечення" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 3, ст. 10; 2012 р., № 12 – 13, ст. 82; 2015 р., № 22, ст. 145, 2016 р., № 5, ст. 50; 2017 р., № 2, ст. 25), "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 29, ст. 399 із наступними змінами), "Про державну службу" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 52, ст. 490 із наступними змінами), "Про судову експертизу" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 28, ст. 232; 2005 р., № 1, ст. 14; 2015 р., № 22, ст. 145; 2016 р., № 5, ст. 50; 2017 р., № 2, ст. 25), «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.03.2003 № 1058-IV; Закону України "Про статус народного депутата України" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 42, ст. 212, із наступними змінами) та інші.

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України, Комітет виходить з такого.

Згідно Основного Закону України Україна є соціальною, правовою державою (стаття 1); людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (стаття 3); конституційні права і свободи людини і громадянина не є вичерпними, вони є невідчужуваними та непорушними, гарантуються і не можуть бути скасовані (частина друга статті 21, частини перша та друга статті 22); громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом (частина перша статті 46), це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення (частина друга статті 46); пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом (частина третя статті 46); конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України (частина перша статті 64); виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення (пункти 1, 6 частини першої статті 92); закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8).

За Основним Законом України кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 48).

Відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 25 січня 2012 року № 3-рп/2012, вказані положення Конституції України конкретизують конституційне визначення України як соціальної держави, що передбачає участь суспільства в утриманні тих осіб, які через непрацездатність або з інших незалежних від них причин не мають достатніх засобів для існування (абзац третій підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини).

Разом з тим, згідно з правовою позицією Конституційного Суду України, викладеною у Рішенні від 17 березня 2005 року № 1-рп/2005, держава зобов'язана відповідним чином регулювати економічні процеси, встановлювати і застосовувати справедливі та ефективні форми перерозподілу суспільного доходу з метою забезпечення добробуту всіх громадян (абзац третій підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини).

На залежність розмірів соціальних виплат особі від економічних чинників або фінансових можливостей держави Конституційний Суд України вказав у Рішеннях: від 19 червня 2001 року № 9-рп/2001; від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004; від 24 березня 2005 року № 2-рп/2005; від 20 червня 2007 року № 5-рп/2007; від 8 жовтня 2008 року № 20-рп/2008; від 26 грудня 2011 року № 20-

рп/2011; від 25 січня 2012 року № 3-рп/2012.

Вирішуючи питання пенсійного забезпечення громадян, необхідно також враховувати положення актів міжнародного права та практику Європейського суду з прав людини.

Принципи соціальної держави втілено у Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права та Європейській соціальній хартії.

У Загальній декларації прав людини передбачено право кожної людини, як, члена суспільства, на соціальне забезпечення і на здійснення необхідних для підтримання її гідності і для вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави. Кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдівства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини (статті 22 та 25).

Європейський суд з прав людини у Рішенні від 8 листопада 2005 року у справі «Кечко проти України» (Заява № 63134/00) щодо соціального забезпечення громадян, наголосив, що в межах свободи своїх дій держава може визначати, які надбавки виплачувати своїм робітникам з державного бюджету. Держава може запроваджувати, призупиняти чи завершити виплату таких надбавок, вносячи відповідні зміни в законодавство (пункт 23).

При цьому, Європейський суд з прав людини у рішенні від 9 жовтня 1979 року у справі "Ейрі проти Ірландії" (Airey v. Ireland), Series A № 32, п. 26, констатував, що здійснення соціально-економічних прав людини значною мірою залежить від становища в державах, особливо фінансового.

Основним Законом України (пункти 1, 6 частини першої статті 92) передбачено, що права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення визначаються виключно законом.

Прийняття законів Конституція України відносить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85).

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону внесення змін до деяких законів України щодо осучаснення пенсій з 1 жовтня 2017 року (реєстр. № 7122 від 18 вересня 2017 року), поданий народним депутатом України Папієвим М.М., не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету **Р.П. КНЯЗЕВИЧ**